

Pia Henttonen

Uskalla olla, uskalla puhua

Vammaisen nainen ja väkivalta

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Uskalla olla, uskalla puhua – vammaisen nainen ja väkivalta

Teimme tämän selkokielen oppaan,
koska jokaisella on oikeus turvalliseen elämään.

Kirjoittaja Pia Henttonen

Selkomuokkaus Tuula Puranen

Kuvaaja Laura Vesa

Kiitämme lämpimästi valokuvissa esiintyviä vapaaehtoisia.

ISBN 978-952-7059-23-4

ISBN 978-952-7059-24-1 (pdf)

Paino Arkmedia, Vaasa 2017

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Pinninkatu 51
33100 Tampere

www.tukiliitto.fi

Sisältö

Lukijalle.....	4
1. Aluksi.....	7
Tytöstä naiseksi	7
2. Hyvä minä	8
3. Hyvä ja paha kosketus	10
Omat rajat.....	12
4. Koulutus ja työ.....	15
Työelämä	16
5. Koti.....	18
Oikeus omaan oveen.....	20
6. Vammainen nainen ja väkivalta.....	22
Lähisuhdeväkivalta	22
7. Väkivallan muotoja.....	26
Nainen, sinun pitää tietää seksistä nämä asiat	30
8. Älä jää yksin.....	33
Tukea ja apua	34
Lisää tietoa.....	37

Lukijalle

Tämä on selkokielineen opas kehitysvammaisille naisille. Opas kertoo sellaista väkivallasta, jota toinen ihminen tekee vammaiselle naiselle.

Vammainen nainen voi joutua väkivallan uhriksi monissa tilanteissa myös töissä ja kotona. Siksi opas kertoo myös vammaisten ihmisten työstä ja asumisesta.

Vammainen nainen on usein riippuvainen muiden ihmisten avusta. Siksi hän ei aina uskalla puolustaa itseään ja oikeuksiaan.

Opas perustuu kirjaan, jonka nimi on *Uskalla olla, uskalla puhua – vammainen nainen ja väkivalta*.

Sen kirjoittajat ovat Marja Eronen, Pia Henttonen, Pirkko Justander, Sari Lehikoinen, Pirkko Mahlamäki, Tiina Oikarinen, Tuula Paasivirta ja Minna Piispa. He kirjoittivat oppaan hankkeessa, jonka nimi oli *Naisiin kohdistuvan väkivallan ohjelma*.

Voit lukea alkuperäistä opasta internetissä osoitteessa www.julkari.fi. Käytä hakusanoja ”Uskalla olla, uskalla puhua”.

***Vammainen tyttö
tarvitsee tietoa
omasta kehosta ja
seksuaalisuudesta.***

1. Aluksi

Nainen voi kohdata toisen ihmisen tekemää väkivaltaa monella tavalla.

Väkivalta voi olla fyysistä, henkistä, hengellistä, taloudellista tai seksuaalista. Ihmistä, joka tekee väkivaltaa toiselle, sanotaan tässä oppaassa väkivallan tekijäksi.

Ihmistä, jolle toinen tekee väkivaltaa, sanotaan tässä oppaassa väkivallan uhriksi.

Naiset joutuvat uhreiksi kaikkialla maailmassa. Väkivallan tekijä voi olla naisen kumppani tai perheenjäsen tai joku läheinen ihminen. Joskus tekijä voi olla tuntematon ihminen.

Vammainen nainen voi joutua uhriksi helpommin kuin vammauton nainen. Tämä johtuu monista syistä.

Jotkut vammat tai sairaudet estävät naista puolustamasta itseään tai hakemasta apua.

Vammainen nainen voi olla riippuvainen väkivallan tekijästä. Myös riippuvuus voi estää häntä puolustamasta itseään tai hakemasta apua.

Tytöstä naiseksi

Jokainen ihminen tarvitsee kasvatusta ja tietoa omasta kehosta ja seksuaalisuudesta. Vammainen tyttö tarvitsee kasvatusta ja tietoa yhtä paljon kuin vammauton tyttö.

Oikea tieto auttaa vammaista tyttöä monella tavalla. Hän oppii tunnistamaan, millainen kosketus on sopivaa ja hyväksyttävää.

Hän oppii tunnistamaan, millainen kosketus on seksuaalista väkivaltaa. Hän tietää myös, että seksuaalinen väkivalta on rikos, josta tekijän pitää saada rangaistus.

2. Hyvä minä

Jokainen ihminen on oma persoonansa ja sellaisena arvokas.

Vamma on osa tytön elämää, mutta elämään kuuluu paljon muutakin.

Vammaisen tytön elämään kuuluu samoja asioita kuin muidenkin tyttöjen elämään, esimerkiksi kavereita ja harrastuksia.

Vammaisella tytöllä on oikeus tehdä samoja asioita, joita muutkin tytöt tekevät. Vammaisen tyttö saa esimerkiksi meikata ja pukeutua muodikkaasti.

On tärkeää, että vammaisen tyttö oppii jo ihan pienenä, että hän on hyvä ja arvokas.

On myös tärkeää, että vammaisen tyttö oppii päättämään itse asioista ja tekemään omia valintoja. Hän saa onnistua ja epäonnistua kuten muutkin ihmiset.

Kokemukset auttavat häntä tuntemaan itseään ja omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan.

”Siskoni on kaunis, aikuinen nainen”

Minulla on kehitysvammainen sisko. Hän on jo aikuinen, mutta ajattelin, että minun pitää huolehtia hänestä kuin lapsesta.

Korjasin usein hänen pukeutumistaan. Laitoin esimerkiksi paidan housuihin, jos se repsotti housun ulkopuolella.

Kesällä sisko tuli luokseni kylään. Kerran vietimme iltaa pihalla naapureiden kanssa. Silloin naapurin mies sanoi minulle, että sisko on kaunis nainen.

Minä olin hämmästynyt, koska en ollut ikinä ajatellut, että siskoni on aikuinen nainen.

Illalla kerroin siskolle, mitä naapurin mies oli sanonut. Siskoni tuli hyvin onnelliseksi.

A young woman with long, wavy red hair and bright pink-rimmed glasses is smiling warmly while looking into a silver hand mirror. She is wearing a dark blue or black long-sleeved top. The background is softly blurred, showing what appears to be a bedroom with a bed and a pink pillow. In the upper right corner, there is a white circular graphic containing text.

*Peilistä näkyy
kaunis nainen!*

3. Hyvä ja paha kosketus

Kun toinen ihminen koskettaa sinua, kosketus voi tuntua pahalta tai hyvältä.

Paha kosketus tuntuu sellaiselta kosketukselta, jota et haluaisi. Se voi olla epämiellyttävää tai niin kovakouraista, että sinuun sattuu.

Hoitotoimet eivät saa tuntua pahalta

Vammainen nainen voi tarvita paljon apua. Hän voi tarvita sitä peseytymisessä, vessassa käymisessä ja terveydenhoidossa sekä muissa asioissa.

Hoitotoimet sisältävät paljon kosketusta. Kosketukset eivät saa sattua.

Sinulla on oikeus sanoa, jos hoitotoimet sattuvat tai tuntuvat pahalta. Naisella voi olla monia ihmisiä, jotka auttavat häntä. Heitä ovat esimerkiksi ohjaaja tai henkilökohtainen avustaja.

Myös oma vanhempi tai muu läheinen ihminen voi olla naisen auttaja.

Tässä oppaassa heitä kaikkia sanotaan avustajiksi.

Avustaja koskettaa naista kehon yksityisiin paikkoihin, esimerkiksi pimpin alueelle. Avustaja ei aina osaa koskettaa sopivalla tavalla. Esimerkiksi peseminen voi tuntua pahalta tai sattua.

Pesuvesi voi olla liian kylmää tai kuumaa, tai avustaja voi koskettaa liian kovakouraisesti.

Jos avustajan kosketus tuntuu sinusta pahalta, kerro se hänelle heti. Hänen pitää kuunnella sinua ja muuttaa kosketusta niin, että se tuntuu sinusta sopivalta.

***Jos avustajan
kosketus tuntuu
pahalta, sano se
hänelle heti.***

Omat rajat

Mitä tekisit,
jos joku vaatisi
sinua pussailemaan,
vaikka et haluaisi?
Sinulla on oikeus
puolustaa omaa kehoasi
kaikissa tilanteissa,
jotka tuntuvat pahalta.

Kun puolustat itseäsi
ja omaa kehoasi,
voit silloin tehdä näin:

Voit sanoa ei.

Voit huutaa.

Voit lähteä pois,
vaikka joku vaatisi
tai suostuttelisi sinua jäämään.

Jos joudut väkivallan uhriksi,
muista aina,
että väkivalta ei ole
sinun syytäsi.

Syylinen on aina
väkivallan tekijä, et sinä!

Kerro tapahtuneesta
sellaiselle ihmiselle,
johon luotat
ja jolle voit kertoa
vaikeitakin asioita.

Mieti jo nyt,
kuka on sellainen ihminen.

Martti käy käsiksi

Martilla on kehitysvamma,
ja hän käy työtoiminnassa.
Siellä hän käyttäytyi
naisia kohtaan huonosti.
Hän saattoi tarttua kiinni
rintoihin tai peppuun.

Naisille tuli Martin takia
paha mieli ja turvaton olo.
He pelkäsivät,
milloin Martti taas käy
heihin käsiksi.

Sitten naiset kertoivat
työkeskuksen ohjaajille,
mitä Martti tekee heille.

Ohjaajat sanoivat näin:
”Martin tempuista ei
kannata välittää.
Hän ei ymmärrä,
mitä hän tekee.”

Mitä mieltä sinä olet?
Toimivatko ohjaajat oikein?

***Oman kaverin
halaus tuntuu
hyvälle!***

***Opiskelu onnistuu,
kun saa tarpeeksi
tukea!***

4. Koulutus ja työ

Vammainen tyttö voi opiskella ja tehdä työtä.

Myös vammaisella tytöllä saa olla unelmia koulutuksesta ja työstä.

Läheiset eivät saa vähätellä vammaisen tytön unelmia. Heidän pitää kannustaa häntä opiskelemaan kykyjensä mukaan.

Kehitysvammainen tyttö saa haaveilla lääkärin ammatista, vaikka hänestä ei tule lääkäriä. Hänestä voi kuitenkin tulla hyvä hoitaja.

Opiskelu ammattiin

Vamma vaikuttaa opiskeluun mutta ei estä opiskelua.

Vammainen tyttö tarvitsee opiskeluun riittävästi tukea.

Jos opiskelijalla on näkövamma, hän voi lukea tekstiä suurentavalla lukutelevisiolla.

Jos opiskelijalla on kehitysvamma, hän tarvitsee oppimisen tueksi esimerkiksi selkokieltä ja kuvia.

Vammaisen tytön kannattaa asettaa tavoitteita itselleen. Hän voi miettiä esimerkiksi, millainen työ häntä kiinnostaa ja missä koulussa hän oppisi tekemään tuota työtä.

Tiina haluaa töihin päiväkotiin

Tiina on 16-vuotias, ja hänellä on lievä kehitysvamma. Yhtenä iltana hän kertoo äidille omista haaveistaan. Hän sanoo: ”Minä tykkään lapsista. Menen päiväkotiin töihin, kun olen aikuinen!”

Äiti vastaa: ”Sinä et pysty tekemään oikeita töitä. Et mene töihin päiväkotiin, vaan toimintakeskukseen, kun koulu päättyy.”

Mitä mieltä sinä olet? Toimiko äiti oikein?

Työelämä

Vamma vaikuttaa siihen, millaista työtä voi tehdä. Olisi hankalaa työskennellä esimerkiksi kampaajana, jos on vaikea näkövamma.

Monia töitä voi kuitenkin muokata niin, että ne sopivat myös vammaisille ihmisille. Jos työntekijä käyttää esimerkiksi pyörätuolia, työpaikalta voidaan poistaa kaikki kynnykset.

Kehitysvammainen työntekijä tarvitsee hyvän opastuksen työhön. Hänen pitää myös saada harjoitella tehtäviään.

Monet kehitysvammaiset aikuiset käyvät töissä työtoiminnassa työ- ja toimintakeskuksessa. Myös avotyö on työtoimintaa, jonka työkeskus järjestää.

Työtoiminnasta ei saa palkkaa, vaan työosuusrahaa. Se on enintään 12 euroa päivässä. Sitä saa vain niiltä päiviltä, joina käy työtoiminnassa.

Työosuusraha ei riitä elämiseen. Jos työskentelet työtoiminnassa, sinun toimeentulosi on työkyvyttömyyseläke. Monet kehitysvammaiset aikuiset haluaisivat tehdä työtä, josta maksetaan palkkaa.

Sopivia työpaikkoja on vaikea löytää yksin. Voit saada apua työvalmentajalta. Hän voi auttaa sinua etsimään sopivaa työpaikkaa ja hakemaan sitä. Kysy työvalmennuksesta kotikuntasi vammaispalveluista.

Anni siivoaa avotyössä

Annilla on kehitysvamma. Hän on avotöissä puutarhalla kaksi päivää viikossa.

Hänen työnsä on siivoaminen. Hän siivoaa kahvihuoneen ja vessat sekä imuroi myymälän. Puutarhan työntekijät kehuvat, että Anni on hyvä siivoaja.

Anni haluaisi saada suurempaa työosuusrahaa avotyöpäiviltä, koska hän tekee työnsä hyvin.

Työkeskuksen työntekijät kuitenkin sanovat: ”Sinun pitää olla kiitollinen, että pääsit avotöihin. Jos puhut rahasta, joudut pois avotöistä.”

Mitä sinä mieltä olet? Toimivatko työntekijät oikein?

***Kehitysvammainen
työntekijä tarvitsee
työhön hyvän
opastuksen.***

5. Koti

Vammaiset ihmiset asuvat monenlaisissa kodeissa.

Koti voi olla asunto tavallisessa kerrostalossa tai vammaisten palvelutalossa. Joidenkin koti on oma huone ryhmäkodissa tai asuinyksikössä.

Vamma ja avun tarve vaikuttavat siihen, millaisessa kodissa voi asua. Jos käytät pyörätuolia, kodin pitää olla esteetön. Kodissa ei saa olla kynnyksiä ja ovien pitää olla niin leveät, että mahdut kulkemaan niistä pyörätuolilla.

Joskus asuntoa pitää korjata, jotta siitä tulee sopiva vammaiselle asukkaalle. Nämä korjaukset ovat välttämättömiä, ja siksi niiden maksaja on kunnan vammaispalvelu.

Kotona pitää tehdä monenlaisia kotitöitä ja muita arkisia asioita. Arkea voi helpottaa erilaisilla apuvälineillä. Apuvälineitä ovat esimerkiksi wc-tuoli, sukanvetolaite ja tarttumakahvat seinissä. Apuvälineitä voi saada terveyskeskuksesta tai sairaalasta.

Jos vammaisen ihminen ei selviydy kotona itse, hän tarvitsee avustajan tai ohjaajan apua.

Jos ihmisellä on esimerkiksi vaikea liikuntavamma, hän voi tarvita apua pukeutumisessa ja riisumisessa tai yöllä sängyssä kääntymisessä.

Kehitysvamma vaikuttaa siihen, miten ihminen oppii asioita. Siksi kehitysvammaiset ihmiset tarvitsevat ohjausta ja harjoittelua omassa kodissa asumiseen.

Ohjausta voi tarvita esimerkiksi siivouksessa, ostoslistan tekemisessä tai rahan käytössä. Myös kehitysvammaisilla ihmisillä on oikeus päättää ja valita asioita itse.

Ohjaaja voi esimerkiksi auttaa kehitysvammaista asukasta päättämään itse, millaisia huonekaluja hänen kotiinsa hankitaan.

Kun kehitysvammainen asukas saa harjoitella kodin taitoja, hän oppii tekemään asioita itse. Silloin hän ei enää tarvitse ohjaajan apua.

Kunnan pitää järjestää kehitysvammaiselle ihmisellä asumisen harjoittelu ja ohjaus.

Kehitysvammainen ihminen ei saa valita, kenen kanssa asuu

Moni kehitysvammainen ihminen asuu ryhmäkodissa, jonka muillakin asukkailla on kehitysvamma.

*Monen toive
on oma koti ja
itsenäinen elämä.*

Ryhmäkotia kutsutaan myös hoivakodiksi, palvelukodiksi, asuinyksiköksi tai asuntolaksi.

Ryhmäkodissa on ohjaajia, ja he auttavat asukkaita. Joissakin ryhmäkodeissa on ohjaajia vain päivällä. Joissakin ohjaajia on myös yöllä.

Ryhmäkodissa asukkaalla on yleensä oma huone ja wc. Lisäksi on yhteisiä tiloja. Yhteinen tila voi olla esimerkiksi ruokasali tai oleskeluhuone.

Ryhmäkodissa on usein yhteinen päivärytmi, jota kaikki noudattavat. Asukkaat esimerkiksi syövät samaan aikaan.

Ryhmäkodeissa voi olla myös omia sääntöjä. Yksi sääntö voi olla esimerkiksi sellainen, että ei saa olla yövieraita.

Kehitysvammainen ihminen ei voi itse päättää, kenen kanssa hän asuu ryhmäkodissa.

Jos asuinkumppanin saisi valita itse, voisi asua vaikka ystävän tai hyvän kaverin kanssa. Silloin elämässä olisi monenlaisia yhteisiä asioita.

Ryhmäkodissa ainoa yhteinen asia voi olla asuintovereiden kehitysvamma.

Oikeus omaan oveen

Vammaiset ihmiset haluavat asua samalla tavalla kuin muutkin. Moni kehitysvammainen nuori haluaa elää itsenäistä elämää omassa kodissa.

YK:n yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista koskee myös asumista. Sopimuksen mukaan vammaisen ihmisen kodin pitää olla sellainen kuin hän itse toivoo. Kodin pitää myös olla sellainen, että hän pärjää siellä itsenäisesti tai tuen avulla.

Vammaisen ihmisen pitää saada itse vaikuttaa ja päättää, missä ja kenen kanssa hän asuu.

Vammaisen ihmisen pitää saada asua yksin, jos hän niin haluaa. Voi myös asua yhdessä hyvän kaverin kanssa.

Vammaisen asukkaan pitää saada apua ja ohjausta omaan kotiin niin paljon kuin hän tarvitsee.

Kun kehitysvammainen ihminen alkaa asua uudessa kodissa, hän voi tarvita ensin paljon ohjausta.

Kun hän saa harjoitella itsenäisen asumisen taitoja riittävän paljon, hän alkaa selviytyä itse ja ohjausta voidaan vähentää.

Kertomus Mirjasta ja pahasta salaisuudesta

Mirja on 40-vuotias kehitysvammainen nainen. Hän muutti omaan kotiin kaupungin kerrostaloon kymmenen vuotta sitten.

Mirja oli hyvin yksinäinen. Kun hän tuli töistä kotiin, hänellä ei ollut enää mitään tekemistä.

Naapurissa asui mies, jonka kanssa Mirja tutustui. Mies tuntui mukavalta. Hän toi Mirjan isot kauppakassit kaupasta kotiin autolla. Hän auttoi Mirjaa monessa muussakin asiassa.

Omassa asunnossaan mies joi usein viinaa kavereiden kanssa. Mirjalla ei ollut iltaisin tekemistä, joten hän alkoi viettää iltoja ryöpyrökan kanssa.

Kun mies tuli humalaan, hän pakotti Mirjan seksiin ryöpyrökan miesten kanssa. Kaverit antoivat miehelle lisää viinaa maksuksi seksistä.

Mirja pakotettiin seksiin monena iltana. Hän ei tahtonut seksiä, mutta hän ei uskaltanut kieltäytyä siitä.

Mies uhkaili Mirjaa: ”Tämä on salaisuus. Sinä et pärjää ilman minun apuani. Jos kerrot jollekin, lakkaan auttamasta sinua!”

Mirja ei uskaltanut kertoa kenellekään.

Häntä pelotti, että hän joutuu laitokseen eikä saa enää asua itsenäisesti.

Onneksi taloon muutti uusi naapuri. Hänen nimensä oli Alma. Mirjasta ja Almasta tuli heti hyvät ystävät.

Mirja uskalsi kertoa salaisuuden Almalle. Alma auttoi Mirjaa kertomaan asiasta sukulaisille.

Mirja oli pelännyt, että sukulaiset suuttuvat hänelle, kun kuulevat seksistä. Mutta he eivät suuttuneetkaan, eikä Mirja joutunut laitokseen!

Mirja muutti toiseen taloon, ja Alma käy usein kylässä. Mirja sai nopeasti myös naapureista ystäviä.

Kunta järjesti Mirjalle apua ja ohjausta uuteen kotiin. Ohjaaja käy Mirjan luona säännöllisesti, ja Mirja voi soittaa ohjaajalle aina tarvittaessa.

Ohjaajan kanssa voi jutella, jos esimerkiksi tulee ongelmia ystävien kanssa.

Enää Mirjalla ei ole paha salaisuutta, ja iltaisin hänellä on harrastuksia. Hän käy myös kylässä naapurissa asuvilla ystäville.

Nyt elämä tuntuu turvalliselta omassa kodissa.

6. Vammainen nainen ja väkivalta

Vamma voi vaikeuttaa avun hakemista.

Vammainen nainen voi joutua väkivallan uhriksi helpommin kuin vammaton nainen. Tämä johtuu monesta syystä.

Jotkut vammat ja sairaudet ovat sellaisia, että ne estävät naista puolustamasta itseään. Vamma tai sairaus voi myös vaikeuttaa avun hakemista.

Joskus vammainen nainen on riippuvainen väkivallan tekijästä. Silloin hän ei aina uskalla puolustaa itseään.

Väkivallan tekijä voi olla oma kumppani tai perheenjäsen tai muu läheinen ihminen. Nainen voi olla naimisissa väkivaltaisen miehen kanssa.

Väkivallan tekijä voi olla myös muu tuttu ihminen, tai joku tuntematon henkilö.

Oman kodin pitäisi olla turvallinen paikka

Kun väkivallan tekijä on läheinen ihminen, se tuntuu uhrista erilaiselta kuin vieraan ihmisen tekemä väkivalta.

Läheinen tekee väkivaltaa usein uhrin kotona. Usein uhri asuu väkivallan tekijän kanssa.

Kun läheinen ihminen tekee väkivaltaa, se voi olla lähisuhdeväkivaltaa, parisuhdeväkivaltaa tai perheväkivaltaa.

Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jonka tekijä on naisen läheinen ihminen.

Väkivalta voi tapahtua parisuhteessa tai perheessä, ja usein se tapahtuu kotona.

Kotona väkivallan uhriksi joutuu usein nainen tai lapsi.

Lähisuhdeväkivalta voi olla esimerkiksi lyömistä, huoneeseen lukitsemista. Se voi olla myös uhrin rahojen käyttämistä ilman lupaa.

Parisuhdeväkivalta

Parisuhdeväkivallan tekijä ja uhri eivät välttämättä asu yhdessä.

***Oman kodin
pitäisi olla
turvallinen
paikka asua.***

Parisuhdeväkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jota puoliso tekee omalle kumppanilleen. Tekijä voi olla myös seurustelukumppani.

Perheväkivalta

Perheväkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jota perheenjäsen tekee toiselle perheenjäsenelle.

Esimerkiksi äiti tai isä voi tehdä väkivaltaa lapselle.

Pelkäätkö?

Pelottaako sinua kotona, että kumppanisi tekee väkivaltaa sinulle?

Jos olet esimerkiksi rikkonut jotakin, pelkäätkö, että hän suuttuu ja alkaa huutaa sinulle?

Kenenkään ei pitäisi joutua pelkäämään omassa kodissaan. Oman kodin pitäisi olla turvallinen paikka.

Pohdittavaa

Millaisessa kodissa sinä asut?
Onko kodissasi oma ovi, jonka voit laittaa kiinni?

Onko sinulla oma avain kotiisi?

Keillä muilla ihmisillä on avain kotiisi?

Saako kotiisi tulla ilman sinun lupaasi?

Kuka on tehnyt kotisi säännöt?

Onko koti sinun näköisesi?
Oletko itse valinnut esimerkiksi verhot tai huonekalut?

Esimerkki pohdittavaksi

Työkaverisi toimintakeskuksessa kertoo, että hänen miehensä on hyvin väkivaltainen. Hän näyttää sinulle mustelmia, joita hänellä on paitansa alla. Työkaverisi sanoo, että et saa kertoa asiasta kenellekään. Mitä sinä mieltä olet? Mitä teet?

A photograph of a white door with a window pane. A hand is pressed against the window pane from the outside. Another hand is pressed against the door frame from the inside. A third hand is using a key to unlock the door from the inside. A white light switch is visible on the left side of the door.

***Pääsetkö ulos
kodistasi,
kun haluat?***

7. Väkivallan muotoja

Tässä luvussa kerrotaan viidestä väkivallan muodosta.

Ne ovat:

- fyysinen väkivalta
- henkinen väkivalta
- hengellinen väkivalta
- taloudellinen väkivalta
- seksuaalinen väkivalta.

Fyysinen väkivalta

Fyysinen väkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jossa tekijä satuttaa uhrin kehoa. Väkivallan tekijä tahtoo, että uhriin sattuu, ja hän tuottaa kipua tahallaan.

Fyysistä väkivaltaa on esimerkiksi lyöminen tai potkiminen. Myös pureminen, kuristaminen, töniminen ja vaatteista repiminen ovat fyysistä väkivaltaa.

Fyysistä väkivaltaa on myös apuvälineiden rikkominen. Tekijä voi rikkoa esimerkiksi vammaisen uhrin kuulolaitteen tai pyörätuolin.

Kun uhrilla on kehitysvamma, häntä voidaan rangaista fyysisellä väkivallalla. Silloin hänet voidaan sitoa tai lukita huoneeseen.

Hänelle voidaan antaa liikaa lääkkeitä, tai hänet voidaan jättää ilman lääkkeitä, vaikka hän tarvitsisi niitä.

Henkinen väkivalta

Henkinen väkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jossa tekijä väheksyy ja mitätöi uhria.

Henkisen väkivallan tekijä haluaa, että uhri tuntee itsensä huonoksi ja arvottomaksi.

Tekijä voi haukkua ja nimitellä uhria. Tekijä voi vähätellä vammaisen ihmisen naisellisuutta tai mieheyttä.

Tekijä voi myös uhkailla, että hän tekee uhrille fyysistä väkivaltaa tai jättää hänet ilman apua.

Joskus kehitysvammaiselta ihmiseltä kielletään hänen oikeutensa, vaikka hän olisi aikuinen. Oikeuksien kieltäminen on henkistä väkivaltaa.

Läheiset tai työntekijät voivat esimerkiksi asettaa sääntöjä aikuisten seurustelulle. He voivat rajoittaa pariskuntaa ja kieltää heitä suutelemasta tai olemasta kahdestaan. Myös seksi voi olla kiellettyä.

Hengellinen väkivalta

Myös hengellinen väkivalta on väkivaltaa.

A close-up photograph of a man in a red polo shirt embracing a woman from behind. The woman is wearing a white dress with small red polka dots. Her face is partially visible on the right side of the frame, and her hair is brown. The man's hands are resting on her waist and upper back. The background is blurred, suggesting an indoor setting with warm lighting.

***Seksuaalista
väkivaltaa on sellainen
seksuaalinen koskettelu
ja seksi, jota sinä et
halua.***

Hengellinen väkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jossa muut määräävät ja rajoittavat ihmistä uskonnon perusteella.

Silloin ei kunnioiteta sitä, että uskonto on ihmisen oma eli yksityinen asia. Ihmisellä on myös oikeus elää ilman uskontoa.

Hengellisessä väkivallassa ihminen voidaan pakottaa uskomaan tietyllä tavalla ja tekemään tiettyjä asioita uskonnon takia.

Myös pelottelu voi olla hengellistä väkivaltaa. Ihmistä voidaan uhata esimerkiksi sanomalla, että hän joutuu helvettiin.

Häntä voidaan myös painostaa tunnustamaan syntejä eli sellaisia tekoja, joita uskonnossa pidetään väärinä ja pahoina.

Vammaiselle ihmiselle voidaan väittää, että vamma on rangaistus niistä pahoista teoista, joita hän tai hänen vanhempansa ovat tehneet.

Hengellinen väkivalta voi olla myös rahan huijaamista. Esimerkiksi sairaalle ihmiselle voidaan luvata paranemista, jos hän lahjoittaa rahaa.

Taloudellinen väkivalta

Taloudellinen väkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jossa tekijä estää uhrin käyttämästä rahojaan tai omaisuuttaan.

Tekijä voi ottaa uhrilta rahaa ja omaisuutta omaan käyttöönsä.

Monet raha-asiat hoidetaan nykyisin verkkopankissa internetin avulla. Vammaiselle ihmiselle se voi olla joskus vaikeaa.

Vammaisen ihminen voi tarvita avustajaa verkkopankin tai pankkikortin käyttämiseen. Silloin avustaja saa tilaisuuden ottaa uhrin rahoja itselleen.

Tekijä voi myös kiristää rahaa vammaiselta henkilöltä. Hän voi uhata esimerkiksi, ettei hän auta uhria, ellei saa rahaa.

Kehitysvamma voi estää ymmärtämästä rahan arvoa. Kehitysvammaisen ihminen ei aina ymmärrä esimerkiksi, mitä eroa on 5 ja 50 eurolla.

Silloin tekijä voi huijata esimerkiksi niin, että hän antaa uhrille vain viiden euron setelin, vaikka hänelle pitäisi antaa 50 euron seteli.

Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jossa tekijä pakottaa tai painostaa sinut seksiin.

Seksuaalinen väkivalta voi olla hyvin monenlaista. Pahinta seksuaalista väkivaltaa on raiskaus ja pakottaminen yhdyntään tai suuseksiin. Myös seksuaalinen koskettelu ja väkisin suuteleminen ovat seksuaalista väkivaltaa.

*Myös
apuvälineiden
rikkominen on
väkivaltaa.*

Seksuaalinen väkivalta on aina rikos.
Myös sen yrittäminen on rikos.

Myös jotkut seksisuhteet
ovat vastoin lakia, eli ne ovat rikoksia.

Työntekijä ja asiakas eivät saa
olla seksisuhteessa keskenään.
Esimerkiksi ryhmäkodin ohjaajalla
ja asukkaalla ei saa olla seksiä
toistensa kanssa.

Aikuisella ei saa koskaan olla seksiä
alle 16-vuotiaan lapsen kanssa.

Saman perheeseen kuuluvilla
vanhemmilla ei saa olla
seksiä lastensa kanssa,
eikä sisaruksilla saa olla
seksiä toistensa kanssa.

Nainen, sinun pitää tietää seksistä nämä asiat

Seksi on aina vapaaehtoista.
Sinulla on oikeus itse päättää,
haluatko seksiä vai et.

Sinulla on oikeus myös päättää,
millaiseen seksiin suostut.

Sinä saat lopettaa seksin,
jos sinua sattuu
tai seksi tuntuu pahalta.

Kun sanot ei,
toisen pitää kunnioittaa
sinun päätöstäsi.

Sinulla on oikeus
kieltäytyä seksistä
myös avioliitossa
ja seurustelusuhhteessa.

**Jos joudut raiskauksen uhriksi,
toimi näin:**

Älä pese itseäsi
äläkä vaihda vaatteita.
Raiskaajasta jää jälkiä
sinuun ja vaatteisiin.
Ne ovat tärkeitä todisteita
poliisia varten.
Soita hätänumeroon 112.

Kerro, että sinut on raiskattu.
Saat ohjeita,
toimi niiden mukaan.
Jos menet ensin lääkäriin,
kerro selvästi,
että sinut on raiskattu.

Lääkäri tutkii sinut
ja ottaa näytteitä poliisia varten.

Voit ottaa mukaan ystävän
tai läheisen ihmisen,
kun menet poliisiin ja lääkärin luo.

**Jos joudut muun
fyysisen väkivallan uhriksi,
toimi näin:**

Mene heti lääkäriin,
vaikka vammat olisivat pieniä.
Lääkäri toteaa pienetkin
ruhjeet ja mustelmat.
Ne ovat tärkeitä todisteita
poliisia varten.

Kerro lääkärille,
kuka teki väkivaltaa
ja milloin se tapahtui.

Tee rikosilmoitus poliisille.

*Ota luotettava
henkilö tueksi,
kun menet
kertomaan
väkivallasta.*

**Älä jää yksin,
jos olet joutunut
väkivallan uhriksi.
Keskusteluapua voit
saada myös netistä ja
puhelinpalveluista.**

8. Älä jää yksin

Älä jää yksin, kun olet kokenut väkivaltaa

Sinulla voi olla monenlaisia ajatuksia ja tunteita, kun olet joutunut väkivallan uhriksi.

Saatat miettiä, uskotaanko sinua, kun kerrot asiasta muille ihmisille.

Voit ehkä pelätä, mitä läheisesi ajattelevat. Ehkä syytät itseäsi siitä, mitä on tapahtunut.

Sinua voi hävettää, ja voit pelästyä helposti läheisiäkkin ihmisiä.

Voit olla vihainen väkivallan tekijälle tai jopa itsellesi.

Mielialasi voi vaihdella nopeasti.

Kaikki tällaiset tunteet ja ajatukset ovat tavallisia, kun on joutunut väkivallan uhriksi.

Voi kestää kauan ennen kuin toivot väkivallan kokemuksesta.

On tärkeää, ettet jää yksin, vaan puhut tapahtuneesta läheistesi kanssa.

Voit ottaa yhteyttä terveyskeskukseen tai sosiaalitoimistoon. Niistä sinut ohjataan hoitoon.

Voit ottaa yhteyttä myös erilaisiin netti- tai puhelinpalveluihin, joista saa apua ja tukea.

Tukea ja apua

**Tässä on joitakin tahoja,
joiden puoleen voit kääntyä,
kun tarvitset tukea ja apua.**

Kriisipuhelin

Kriisipuheli päivystää
numerossa 010 195 202.
Voit soittaa sinne,
jos olet kohdannut
väkivaltaa tai sen uhkaa.

Alueelliset kriisikeskukset

Suomessa on
alueellisia kriisikeskuksia,
joihin voi mennä keskustelemaan.
Löydät lisätietoa netistä
www.mielenterveysseura.fi
Hae sanalla
”kriisikeskusverkosto”.

Naisten linja

Naisten linja on
neuvonta- ja tukipuhelin naisille,
jotka ovat kokeneet väkivaltaa.
Puhelinnumero on 0800 02 400.
Voit ottaa yhteyttä
myös sähköpostilla.

Vammaiset naiset voivat soittaa
myös omalle asiantuntijalle.
Löydät Naisten linjasta
lisätietoa netistä sivulla
www.naistenlinja.fi

Raiskauskeskus Tukinainen

Tukinainen auttaa
seksuaalisen väkivallan uhreja.
Puhelinnumero on 0800 97899.
Löydät lisätietoa netistä
www.nettitukinainen.fi

Turvakodit

Voit mennä lähimpään turvakotiin,
jos lähisuhteessa on
väkivaltaa tai väkivallan uhka.

Voit myös soittaa turvakotiin
ja keskustella väkivallasta.
Löydät turvakodeista
lisätietoa netistä
[www.ensijaturvakotienliitto.fi/
liitto/haetko-apua/](http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-apua/)

Väkivallasta voit
myös keskustella netissä
www.turvakoti.net

Rikosuhripäivystys

Rikosuhripäivystys auttaa,
jos olet joutunut
rikoksen tai sen yrityksen uhriksi.
Puhelinnumero on 0203 16116.
Voit myös jättää netin kautta
yhteydenottopyynnön
osoitteessa
www.riku.fi

ereen ensi- ja turvakoti ry

Ensi- ja turvakoti

Pohdittavaa

Voit lukea tämän sivun
kaksi erimerkkiä ja pohtia,
mitä niissä kerrotaan.

Aino ja Risto ovat pari

Aino ja Risto asuvat asuntolassa
yhteisessä huoneessa.
He viihtyvät yhdessä.
Aino ja Risto kulkevat usein
käsi kädessä ja halailevat.
Suhde on kestänyt jo viisi vuotta.

He nukkuvat yhteisessä sängyssä.
Toisen lähellä on hyvä olla.
Aino ja Risto eivät halua seksiä,
toisen läheisyys riittää.
Seksistä on juteltu ohjaajien kanssa,
mutta Aino ja Risto eivät kaipaa seksiä.

Aino puhuu puhelimesta isänsä kanssa.
Aino sanoo, että
Risto on hänen rakas miehensä.
Isä sanoo: ”Ei Risto ole miehesi.
Eihän teillä ole edes seksiä.
Taitaa olla ihan kaveri vain.”
Aino suuttuu ja sulkee puhelimen.

Osaatko sanoa,
miksi Aino suuttui?
Onko Ainon isä oikeassa?
Onko parisuhteessa
pakko olla seksiä?

Minna pitää seksistä

Minna on 30 vuotias nainen.
Hän asuu itsenäisesti,
mutta ohjaaja käy
hänen luonaan kerran viikossa.
Tarvittaessa ohjaajalle voi myös soittaa.

Minna tykkää kovasti seksistä,
mutta ei kaipaa parisuhdetta.
Hänellä on ollut
monia seksikumppaneita,
sellaisia yhden yön juttuja.

Hän etsii seksikumppaneita
kapakoista viikonloppuisin.
Ohjaaja sanoo,
että Minna tekee väärin.
Hän sanoo, että seksiä saa olla
vain yhden kumppanin kanssa.

Eräänä viikonloppuna
Minna joutuu raiskauksen uhriksi.
Hän soittaa heti kotiin päästyään
ohjaajalle ja kertoo tapahtuneesta.
Ohjaaja sanoo
”Sinähän harrastat seksiä
kaikkien miesten kanssa,
ei sinua voi raiskata”.

Tekeekö ohjaaja oikein?
Voiko olla monta seksikumppania
ja silti joutua raiskauksen uhriksi?

Ohjaaja ei usko Minnaa.
Mitä Minna voi tehdä?
Keneen hän voi ottaa yhteyttä?

Lisää tietoa

Jos joudut rikoksen uhriksi

Jos joudut rikoksen uhriksi -esite kertoo, mitä pitää tehdä, jos joutuu rikoksen uhriksi. Löydät esitteen netistä sivulta <http://oikeus.fi/ss/index/josjoudutrikoksenuhriksi.html>

Tietoa rikoksista ja rikoksien tutkimisesta löydät netistä Poliisin sivulta <http://poliisi.fi/>

Uskalla olla, uskalla puhua

Yleiskielellä julkaistu Uskalla olla, uskalla puhua – vammaisen naisen ja väkivalta opas on netissä sivulla <http://www.julkari.fi/handle/10024/110395>

Mietitkö, kohtaatko väkivaltaa? Voit käyttää tilanteen pohdintaan itsearvointilomaketta, joka on tehty vammaisille naisille. Lomake on netissä Naistenlinjan sivulla www.naistenlinja.fi/tietoa-vakivallasta/naisten-moninaisuus/vammaiset-naiset/

Seteken materiaalit

Seteke-projektissa on tehty materiaaleja seksuaalisuudesta selkokielellä. Seteken sivulta löydät myös asiaa seksuaalisesta turvallisuudesta. Seteken sivujen osoite on www.seteke.fi

Seteken sivuilla on opas nimeltä Oikeus seksuaalisuuteen http://seteke.fi/pdf/Oikeus_seksuaalisuuteen.pdf

Seteken sivulla on myös selkokielliset ohjeet seksuaalista väkivaltaa kokeneen uhrin tukemiseen. Ohjeet ovat pdf-muodossa sivulla www.seteke.fi/pdf/Ohjeet_uhrille_ja_uhrin_tukemiseen.pdf

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Tämän oppaan on julkaissut Kehitysvammaisten Tukiliitto ry.

Tukiliitossa on jäseninä noin 180 yhdistystä, ja niissä on noin 17 000 henkilöjäsentä. Kehitysvammaisten ihmisten oma Me Itse -yhdistys on osa Tukiliiton toimintaa.

Tukiliitossa me edistämme kehitysvammaisten ihmisten osallisuutta kaikilla elämänalueilla, kuten asumisessa, koulutuksessa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Me vaikutamme lainsäädäntöön, päättäjiin, alan ammattilaisiin ja yleisiin asenteisiin. Me neuvomme palveluihin ja tukeen liittyvissä oikeusasioissa.

Tukiliitossa me järjestämme tapaamisia, koulutuksia, kursseja ja tapahtumia kehitysvammaisille ihmisille, heidän läheisilleen ja alan toimijoille. Me julkaisemme oppaita ja esitteitä. Lisäksi kehitämme vapaaehtoistyötä ja vertaistoimintaa. Järjestämme myös toimintavälinekoulutuksia ja tarjoamme välineiden kokeilumahdollisuuksia yli diagnoosirajojen.

Jaamme osallisuutta tukevia apurahoja yksittäisille kehitysvammaisille henkilöille ja ryhmille.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Numeromme on 0207 718 200 ja
sähköpostimme on toimisto@tukiliitto.fi
Kotisivumme osoite on www.tukiliitto.fi

Yhdenvertaisuus ei ole maailmassa valmiina, se vaatii tekoja. Kehitysvammaisten Tukiliitto rakentaa kaikkien yhteistä maailmaa, jossa jokainen kuuluu joukkoon.

Jokaisella on oikeus turvalliseen elämään

Tämä on selkokielineen opas kehitysvammaisille naisille. Opas kertoo väkivallasta, jota toinen ihminen tekee vammaiselle naiselle.

Vammaisen nainen voi joutua väkivallan uhriksi monissa tilanteissa myös töissä ja kotona. Siksi opas kertoo myös vammaisten ihmisten työstä ja asumisesta.

Oppaan lopussa kerrotaan, mitä pitää tehdä, jos joutuu väkivallan uhriksi.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Pinninkatu 51
33100 Tampere
www.tukiliitto.fi

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ TUKEE TOIMINTAAMME
VEIKKAUKSEN TUOTOLLA

